

Тарановська Альона Олегівна,
викладач кафедри державно-правових
дисциплін факультету №1 КННІ Донецького
державного університету внутрішніх справ

АНТИКОРУПЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВИКЛИКІВ СЬОГОДЕННЯ

Відповідно до ратифікованої у 2006 році Конвенції ООН проти корупції, провадження якісної антикорупційної діяльності є одним із ключових напрямків правової політики в Україні. Корупція являє собою інтернаціональне глобальне явище, притаманне усім країнам незалежно від політичного устрою і рівня економічного благополуччя. Справа лише в масштабах і в формах участі у корупції.

В умовах сучасних викликів, що постають перед нашою державою, особливої уваги заслуговує освітня сфера, зокрема, така наболіла тема як корупція в закладах вищої освіти. Як відомо, кожне суспільство створює систему освіти відповідно до своєї сутності й рівня соціально-економічного розвитку. Звичайно, що в умовах воєнного стану економічні показники держави суттєво змінюються, й на, перший погляд, здається, що вища освіта, то є не нагальне питання, яке потребує втручання з боку держави. Варто зауважити, що у сфері освіти віддзеркалюються проблеми і потреби суспільства у даний історичний період.

Саме освіта перетворює і спрямовує життя суспільства, зберігаючи у ньому все те, що має цінність для людини; визначає стратегію і реалістичні умови розвитку суспільства, перетворюючи його із «суспільства сьогодні» на «суспільство завтра», формує нове мислення громадян, нове бачення сенсу життя. Через освіту, як найбільш масовий соціальний інститут, відбувається вплив на формування свідомості суспільства, регулюються процеси свідомого саморозвитку громадян [1, с. 6].

Можна сказати, що в такому контексті освіта виступає як один із засобів управління розвитком суспільства, а корупція визнається міжнародною спільнотою як головна внутрішня загроза безпеці держави. Доречно зауважити, що корупція згубно впливає на виховання молодого покоління, спричиняє знецінення суспільних ідеалів, зниження якості освіти й науки.

За статистикою Національного антикорупційного порталу України, у 2021 році понад 38% респондентів зазначили, що вони особисто або члени їх сімей стикалися з корупцією в закладах вищої освіти [2].

Рейтинг ТОП-найкорумпованіші ВНЗ в Україні, що був складений за відгуками в мережі в 2022 році, і є вибіркою звинувачень у корупції в частині навчання, очолюють Національний медичний університет імені О. Богомольця, Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, Одеський національний медичний університет. У цих ВНЗ відсоток студентів, які періодично чи регулярно платять за складання іспитів та заліків, сягає 80-90% [3].

Звичайно, що відсоток похибки та «зловмисного нарікання» не можна відкидати, проте такі цифри говорять про загрозливу ситуацію, що прямим чином губить українську вищу освіту руками самих освітян.

Так, Національним Агентством з питань запобігання корупції було розроблено Антикорупційну стратегію на 2021-2025 роки. Відповідно до якої, а саме в п.3.7.5. визначено корупційні ризики у сфері доступу до закладів освіти, розподілу публічних коштів між закладами освіти та перебігу освітнього процесу. Крім того, визначено, що присудження наукових ступенів та присвоєння вчених звань нерідко відбуваються із значним використанням корупційних практик та інших проявів академічної недоброчесності. Можна багато виправдовувати таку поведінку освітян, зважаючи на низькі заробітні плати, ефективний рівень дотацій з боку держави на проведення наукових досліджень, експериментів та «коштовність» їх проведення самотужки тощо. Проте доцільно акцентувати, що явище корупції є продуктом соціокультурного розвитку народу, адже ніхто свідомо не провокує створення корупції – вона, як і культура, виникає сама собою внаслідок того, що люди бачать в ній легкий шлях вирішення свого питання в будь-якій сфері суспільного життя, оскільки хабарництво часто стає спрощеним варіантом вирішення проблеми.

На підставі вищевикладеного, вважаємо, що шляхи подолання корупції полягають не лише у контролі, системі стримування та санкції, але й у зміні ментального формату українського народу, орієнтування на чесну працю, відданість своїй справі заради вічних цінностей та ідеалів.

Список використаних джерел

1. Сисоєва С. О. Освіта як об'єкт дослідження. *Шлях освіти: науково-методичний журнал*. 2011. № 2. С. 5–11.
2. Марчук І. Чому корупція прижилася в українських вишах? Електр. ресурс. Режим доступу: <https://suspilne.media/rivne/508857-comu-korupcia-prizilas-v-ukrainskih-visah-i-ak-ne-toleruvati-ce-avise-poasnie-urist-naukovec-z-rivnensini/> (дата публікації: 18.06.2023).

3. Корисно знати. ТОП найгірших ВНЗ в Україні в 2022 році. Електр.ресурс. Режим доступу: <https://diploms.kiev.ua/uk/top-najgirshih-vnz-ukrayini-u-2022-rotsi/> (дата публікації: 24.03.2022).

Тимошенко Віра Іванівна,
головний науковий співробітник
відділу організації наукової діяльності
Національної академії внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор

КОРУПЦІЯ В КОНТЕКСТІ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ ПРАВОСВІДОМОСТІ ТА КУЛЬТУРИ (НА ПРИКЛАДІ УКРАЇНИ ТА ЯПОНІЇ)

Корупція нині є однією з нагальних соціальних, економічних, політичних та психологічних проблем у всьому світі. Це одна з найбільших перешкод у реалізації прав і свобод людини і громадянина, що перешкоджає розвитку ефективної системи державного управління. Корупція, яка послідовно розширює зону свого впливу, тягне за собою ряд наслідків, у тому числі зростання майнової нерівності та бідність значної частини населення, соціальну напругу, яка шкодить національній економіці, загрожує політичній стабільності в країні. Все це робить корупцію небезпечною для держави і суспільства. Особливо небезпечна корупція під час російсько-української війни, – вона підриває довіру західних партнерів до України та може призвести до зменшення, або навіть припинення допомоги нашій країні, у тому числі й військової допомоги.

Пояснити причини корупції неможливо без дослідження особистості правопорушника, його правосвідомості. Серед об'єктивних, зовнішніх детермінант, які негативно впливають на індивідуальну правосвідомість та провокують корупційну поведінку, виділяють економічні, політичні фактори, недосконале законодавство, прогалини у праві і т. ін. Суб'єктивні детермінанти індивідуальної правосвідомості та правової поведінки визначаються біологічними та психофізичними особливостями кожного індивіда. Особистості корупціонера притаманний досить широкий спектр негативних психологічних аспектів: психопатія, низький самоконтроль та складний темперамент, нарцисизм, макіавелізм, екстраверсія; користоловство, жадібність; нехтування моральними нормами, свідоме культивування аморальних колізій та ігнорування негативних наслідків своєї поведінки для інших осіб; дискредитація діяльності державних органів; деформація правової свідомості, ігнорування принципів соціальної справедливості, конформізм тощо [1, с. 333].